

Nr 197

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag om skiljedom i viss arbetstvist; given Stockholms slott den 6 maj 1955.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda i statsrådet och lagrådet hållna protokoll, jämlikt § 87 regeringsformen föreslå riksdagen att antaga härvid fogat förslag till lag om skiljedom i viss avtalstvist.

GUSTAF ADOLF

G. E. Sträng

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås rätt för Konungen att förordna att, därest mellan Sveriges redareförening och Sveriges fartygsbefälsförening uppkommen arbetstvist icke löses avtalsvis, tvisten skall avgöras genom en för ändamålet utsedd skiljenämnd.

Förslag
till
Lag om skiljedom i viss arbetstvist

Härigenom förordnas som följer.

1 §.

Därest arbetstvist, som uppkommit mellan Sveriges redareförening och Sveriges fartygsbefälsförening och i vilken medling ägt rum inför en den 28 januari 1955 tillsatt förlikningskommission, icke blivit löst då denna lag träder i kraft, äger Konungen förordna att tvisten skall avgöras genom skiljedom av en för ändamålet utsedd skiljenämnd.

2 §.

Har förordnande som avses i 1 § givits, skall för tiden, intill dess skiljedom meddelas, rörande anställningsvillkor och förhållandet i övrigt mellan arbetsgivare och arbetstagare tillämpas vad senast enligt mellan parterna upprättade kollektivavtal eller eljest varit gällande; och skall vad i 4 § lagen den 22 juni 1928 om kollektivavtal är för där avsedda fall stadgat äga motsvarande tillämpning å person eller sammanslutning, som omedelbart beröres av tvisten. Vad sist sagts skall från och med dagen för förordnandet avse även arbetsinställelse eller annan därmed jämförlig stridsåtgärd, som inletts dessförinnan, dock ej fall där avmönstring skett före den 6 maj 1955.

Asidosättande av förpliktelse, som följer av vad i första stycket sägs, har samma verkan som förfarande i strid mot kollektivavtal och må beivras vid arbetsdomstolen enligt vad i lagen den 22 juni 1928 om arbetsdomstol stadgas.

3 §.

Skiljenämnden skall bestå av ordförande och fyra ledamöter.

Ordföranden och två ledamöter utses av Konungen bland personer, som icke kunna anses företräda arbetsgivar- eller arbetstagarintressen. Av övriga ledamöter utser vardera parten en. Har part icke inom tre dagar från det att förordnande som avses i 1 § meddelats fullgjort vad sålunda åligger honom, utser Konungen i partens ställe skiljeman.

4 §.

Skiljenämnden må, där det finnes lämpligt, giva särskild dom i del av tvisten eller rörande viss däri uppkommen fråga ävensom hänskjuta viss fråga till förhandling eller medling enligt anvisningar av nämnden.

5 §.

Av skiljenämnden meddelad dom skall för tid, som bestämmes i domen, anses innefatta sådant kollektivavtal mellan parterna, varom sägs i lagen om kollektivavtal. Utan parternas medgivande må giltighetstiden ej sättas längre än ett år räknat från det att senast mellan parterna upprättade kollektivavtal upphört att gälla; dock må i skiljedomen föreskrivas förlängning av giltighetstiden, för den händelse uppsägning ej verkställs viss tid före giltighetstidens utgång.

6 §.

Närmare föreskrifter rörande tillämpningen av denna lag meddelas av Konungen.

Denna lag träder i kraft omedelbart.

*Utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 29 april
1955.*

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, statsråden SKÖLD, ZETTERBERG, TORSTEN NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, ANDERSSON, NORUP, HEDLUND, PERSSON, HJALMAR NILSON, LINDELL, NORDENSTAM, LINDSTRÖM, LANGE.

Efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter anmäler chefen för socialdepartementet, statsrådet Sträng, fråga om *åtgärder för lösning av rådande arbetstvist mellan Sveriges redareförening och Sveriges fartygsbefälsförening.*

Föredraganden anför.

Mellan Sveriges redareförening och Sveriges fartygsbefälsförening gällde under år 1954 tre kollektivavtal, nämligen dels ett angående anställningsvillkor för befälhavare, som är medlemmar av fartygsbefälsföreningen och anställda å maskindrivna fartyg, anslutna till redareföreningen, dels ett angående löne- och arbetsförhållanden för styrmän som är medlemmar av fartygsbefälsföreningen och anställda å nyssnämnda slag av fartyg, och dels ett angående löne- och arbetsförhållanden för radiotelegrafister, som är medlemmar av fartygsbefälsföreningen och anställda å dylika fartyg.

Sedan dessa avtal under november 1954 uppsagts från fartygsbefälsföreningens sida, har mellan parterna förts förhandlingar om upprättandet av nya kollektivavtal, senast inför en av Kungl. Maj:t den 28 januari 1955 tillsatt förlikningskommission med landshövdingen Per Westling såsom ordförande. Förhandlingarna, som vid ett par tillfällen förklarats strandade, har hittills ej lett till uppgörelse mellan parterna. Förlikningskommissionen har tillkännagivit, att den ämnar ånyo sammanföra parterna den 3 innevarande maj. Med hänsyn till de starka meningsmotsättningar, som visat sig föreligga mellan parterna, torde det dock vara ovisst huruvida en uppgörelse kan komma till stånd.

Det må i detta sammanhang nämnas att förhandlingarna inför förlikningskommissionen avsett ej blott ifrågasvara avtalstvist utan även frågan om upprättandet av nya kollektivavtal mellan redareföreningen, å ena, samt Svenska maskinbefälsförbundet, Svenska stewartsföreningen och Svenska sjöfolksförbundet, å andra sidan. Såvitt angår dessa organisationer har medlingen lett till avtalsuppgörelse.

I den föreliggande tvisten har fartygsbefälsföreningen tillgripit arbets-

nedläggelse såsom stridsåtgärd. Föreningens medlemmar har efter anmäning från föreningen i betydande utsträckning uppsagt sina enskilda arbetsavtal till upphörande. För flera av arbetstagarna har uppsägningstiden gått till ända, och många av dem har därefter avmönstrat. I andra fall har avmönstring — som i regel skall äga rum i svensk hamn — ännu icke kunnat ske. För vissa arbetstagare med längre uppsägningstid har uppsägningstiden ännu ej utgått.

Därest arbetsinställelsen helt eller till större delen genomföres, kommer detta att praktiskt taget lamslå sjöfarten med svenska fartyg med härav följande synnerligen allvarliga återverkningar för vårt lands ekonomiska liv.

Den svenska arbetsfredslagstiftningen bygger på att parterna på arbetsmarknaden skall själva reglera sina förhållanden genom frivilliga överenskommelser. I den mån dylika överenskommelser träffas följer av lagstiftningen om kollektivavtal, att arbetsfred skall råda såtillvida, att stridsåtgärder i form av arbetsinställelse eller därmed jämförliga åtgärder icke får tillgripas så länge kollektivavtal gäller. Om däremot, såsom här är fallet, något gällande kollektivavtal icke existerar, finnes i svensk lagstiftning bestämmelser i syfte att trygga arbetsfreden meddelade endast i form av föreskrifterna om medling i arbetstvister. Frågan om lagstiftningsåtgärder i syfte att trygga arbetsfreden, då denna varit hotad, har vid skilda tillfällen varit föremål för diskussion men icke lett till införande av någon allmän lagstiftning härom. I stort sett torde man vara ense om att detta icke varit till någon olägenhet utan tvärtom bidragit till att hos parterna på arbetsmarknaden skapa en samförståndsvilja och en känsla av ömsesidigt ansvar för upprätthållande av arbetsfreden och tryggande av produktionen.

I ett par speciella situationer under senare år har emellertid statsmakterna icke ansett sig böra stå överksamma inför den utsikten att en fredlig lösning av uppkomna arbetstvister ej skulle kunna nås. Jag syftar härvid på 1947 års poliskonflikt och 1951 års sjuksköterskekonflikt. Faran av att ett stort antal av landets polismän skulle, till följd av tvist angående anställningsvillkoren, lämna polistjänsten med därav följande risk för störningar i den allmänna ordningen och säkerheten föranledde år 1947 statsmakterna att införa en särskild form av tjänsteplikt för polisens del. Bestämmelserna härom återfinnes i lagen den 26 juli 1947 (nr 536) om särskilda åtgärder för polisverksamhetens upprätthållande i vissa fall. Denna lag, som gällde till och med den 30 juni 1948, behövde dock aldrig tillämpas. Vidare var nödvändigheten av sjukvårdens upprätthållande anledning till att Kungl. Maj:t — sedan viss tvist rörande anställningsvillkoren för hos landstingen och städerna utanför landsting anställda sjuksköterskor syntes kunna utveckla sig till öppen konflikt — i proposition (nr 212) till 1951 års riksdag föreslog riksdagen att antaga ett förslag till lag om särskilda

åtgärder för upprätthållande av viss sjukvårdande verksamhet. Den föreslagna lagstiftningen var utformad i första hand som en lagstiftning om obligatorisk skiljedom i den aktuella tvisten. Denna löstes emellertid innan riksdagen tagit ståndpunkt till förslaget, varför propositionen av Kungl. Maj:t återkallades.

Såsom jag redan framhållit skulle en öppen konflikt på det område det nu gäller få allvarliga följder. Med hänsyn härtill bör enligt min mening även i detta fall garantier skapas för arbetsfredens bevarande, därest förlikningskommissionen icke skulle lyckas ena de tvistande parterna. Redan nu bör därför såsom en beredskapsåtgärd en lagstiftning komma till stånd, som ger samhället erforderliga maktmedel att hävda dess intressen om situationen skulle bli den nyss angivna.

Olika möjligheter står här till buds. Vid övervägande av de olika alternativ, som kan tänkas, har jag ansett mig böra stanna för en lagstiftning som går ut på att åstadkomma normer, som kan träda i stället för de kollektiva överenskommelser, vartill de förda förhandlingarna syftat. För detta ändamål synes lämpligen ett skiljedomsförfarande böra komma till stånd; lagstiftningen bör i enlighet härmed utformas som en lagstiftning om obligatorisk skiljedom i den ifrågasvarande tvisten, meddelad av en för ändamålet utsedd skiljenämnd med partsrepresentation. Sådan skiljedom bör gälla som kollektivavtal mellan parterna. Inom socialdepartementet har upprättats ett förslag till lagstiftning i detta hänseende, vilket såsom bilaga torde få fogas till statsrådsprotokollet i ärendet.

Beträffande lagförslagets utformning vill jag anföra följande.

Enligt 1 § äger Kungl. Maj:t förordna, att den nu aktuella tvisten skall avgöras genom skiljedom. Självfallet är det önskvärt, att parterna inför förlikningskommissionen eller eljest kommer överens om anställningsvillkoren och att konflikten sålunda löses utan att skiljenämnden behöver träda i verksamhet. Lagen har därför ansetts böra få karaktär av fullmaktslag.

Därest Kungl. Maj:t förordnar att skiljedomsförfarande skall äga rum, bör det råda förbud mot arbetsinställelse eller annan därmed jämförlig stridsåtgärd. Bestämmelser härom har upptagits i 2 §. Det har ansetts lämpligt att anknyta till gällande bestämmelser om olovliga stridsåtgärder i lagen om kollektivavtal. I och med att Kungl. Maj:t förordnar om skiljedomsförfarande skall sålunda anses som om vederbörande arbetsgivare och arbetstagare ävensom deras organisationer vore bundna av kollektivavtal med därav följande fredsplikt för såväl den enskilde arbetsgivaren resp. arbetstagaren som deras organisationer. Arbetsinställelse eller annan därmed jämförlig stridsåtgärd, som vidtagits före det förordnandet givits, bör vara att betrakta såsom olovlig från och med dagen för förordnandet; och så även om avmönstring redan skulle ha skett. Från fall, där avmönstring skett före den 6 maj 1955, torde dock i detta sammanhang böra bortses.

Lagförslagets 3 § innehåller bestämmelser om skiljenämndens sammansättning. Valet av ordförande och två ledamöter har lagts i Kungl. Maj:ts hand, varjämte vardera parten tillerkänts rätt att välja en skiljeman.

I 4 § har upptagits vissa bestämmelser om skiljenämndens verksamhet. Härutöver synes några bestämmelser i lag om förfarandet i nämnden icke vara erforderliga. De ytterligare föreskrifter, som må anses påkallade, torde få meddelas i administrativ ordning. Självfallet bör parterna beredas tillfälle att inför nämnden framföra yrkanden och sina synpunkter på de olika tvistefrågorna. Skiljenämnden har att efter prövning om och i vilken mån dessa påståenden är befogade och på vilket sätt tvisten följaktligen bör lösas skilja de tvistande emellan.

Skiljedomsförfarandet skall, såsom tidigare nämnts, gå ut på att åstadkomma en tvångsförlikning, som kan träda i stället för kollektivavtal mellan de båda i konflikten indragna organisationerna. Rättsverkningarna av skiljedomen bör alltså vara desamma som rättsverkningarna av ett vanligt kollektivavtal. Beträffande giltighetstiden bör gälla att skiljedomen ej utan parternas medgivande skall gälla för längre tid än ett år från det senast mellan parterna upprättade avtal upphört att gälla; dock med rätt för skiljenämnden att i skiljedomen föreskriva förlängning i händelse uppsägning ej sker inom viss tid förenämnda dag. Tvist rörande skiljedomen bör bedömas på samma sätt som en tvist om kollektivavtal. Bestämmelser i förevarande hänseenden återfinnes i 5 §.

Kostnaderna för skiljedomsförfarandet torde böra bestridas från de under femte huvudtiteln upptagna förslagsanslagen till Förlikningsmän för medling i arbetstvister m. m.

Föredraganden hemställer härefter, att lagrådets utlåtande över det upprättade förslaget till *lag om skiljedom i viss arbetstvist*¹ måtte för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas genom utdrag av protokollet.

Denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställen bifaller Hans Maj:t Konungen.

Ur protokollet:
A. Börje Carlsson

¹ Förslaget, som är likalydande med det vid propositionen fogade lagförslaget, har här utelämnats.

*Utdrag av protokollet, hållet i Kungl. Maj:ts lagråd den 6 maj
1955.*

Närvarande:

justitieråden LECH,
REGNER,
GÖSTA LIND,
regeringsrådet LORICHS.

Enligt lagrådet denna dag tillhandakommet utdrag av protokoll över socialärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet den 29 april 1955, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets utlåtande skulle för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas över upprättat förslag till *lag om skiljedom i viss arbetstvist*.

Förslaget, som finnes bilagt detta protokoll, föredrogs inför lagrådet av chefen för rättsavdelningen i socialdepartementet, hovrättsrådet G. Y. Samuelsson.

Lagrådet lämnade förslaget utan erinran.

Ur protokollet:
Harriet Stangenberg

*Utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför Hans
Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den
6 maj 1955.*

N ä r v a r a n d e :

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden SKÖLD, TORSTEN NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, ANDERSSON, NORUP, HEDLUND, PERSSON, HJALMAR NILSON, NORDENSTAM, LINDSTRÖM, LANGE,

Efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter anmäler chefen för socialdepartementet, statsrådet Sträng, lagrådets den 6 maj 1955 angivna utlåtande över det till lagrådet den 29 april 1955 remitterade förslaget till *lag om skiljedom i viss arbetstvist*.

Föredraganden anför.

Såsom framgår av vad jag uttalat vid remissen till lagrådet av ifrågasvarande lagförslag är detsamma betingat av de synnerligen allvarliga återverkningar för vårt lands ekonomiska liv, som skulle uppstå, om samhället ej ägde erforderliga möjligheter att ingripa, för fall att den nu mellan Sveriges redareförening och Sveriges fartygsbefälsförening rådande arbetstvisten skulle leda till en mera allmän arbetsinställelse inom den svenska sjöfarten.

Ännu är det osäkert huruvida den för medling i tvisten tillsatta förlikningskommissionen skall lyckas ena de tvistande parterna; i varje fall synes det ovisst huruvida någon uppgörelse kan komma till stånd före slutet av denna riksdagssession. Med hänsyn härtill förordar jag, att lagförslaget, som av lagrådet lämnats utan erinran, nu måtte underställas riksdagen.

Föredragande departementschefen hemställer härpå, att lagförslaget måtte jämlikt § 87 regeringsformen genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Alf Björnelid